

گزارش ترکیه در ۱۸ سالگی حزب حاکم

حزب عدالت و توسعه ۱۸ سال پیش به عنوان یک حرکت محافظه کار اسلامی دارای نظرات نوین اقتصادی و سیاسی به میدان آمد و موفقیت های بزرگی به دست آورد، اما حالا انتقادات مهمی به عملکرد کنونی این حزب وارد است.

به گزارش آران نیوز به نقل از گروه بین الملل [خبرگزاری تسنیم](#)، امروز چهاردهم آگوست، برابر با هجدهمین سالگرد تأسیس حزب عدالت و توسعه یا آکپارتی در ترکیه است، حزبی که در ۱۸ سال اخیر همواره صاحب قدرت سیاسی ترکیه بوده و پیروزی های انتخاباتی اش با هیچ کدام از احزاب تاریخ جمهوری ترکیه، قابل مقایسه نیست.

در ایستگاه نخست، حزب عدالت و توسعه ۱۸ سال پیش به عنوان یک حرکت محافظه کار اسلامی دارای نظرات نوین اقتصادی و سیاسی به میدان آمد و موفقیت های بزرگی به دست آورد اما در حال، انتقادات مهمی به عملکرد کنونی این حزب وارد است.

از سلامت و رفاه تا فضیلت و آکپارتی

تاریخ جمهوری ترکیه، تاریخ زمامداری حزب جمهوری خلق در دوران نظام تک حزبی و از سال ۱۹۲۳ میلادی تا سال ۱۹۵۰ میلادی است، حزبی که به دست مصطفی کمال آتاتورک تأسیس شد و خلف او عصمت اینونو نیز راه او را ادامه داد.

پس از تأسیس حزب عدالت و ظهور سیاست مدارانی همچون عدنان مندرس، سلیمان دمیرل، تورگوت اوزال، بلنت اجویت و دیگران، رفته رفته فضای سیاسی ترکیه تغییر یافت و احزاب دارای اندیشه های چپ، لیبرال و ملی نیز به میدان آمدند، ولی بسیار طول کشید تا اسلام گرایان نیز نتوانند وارد میدان شوند.

آنان که در دوران آتاتورک به حاشیه رانده شده بودند، در دهه هفتاد و پس از تلاش های بسیار نجم الدین اربکان، با حزب سلامت ملی به صحنه آمدند و چندین سال طول کشید تا در آخرین دهه قرن بیستم و پس از تعطیلی حزب سلامت، با حزب اسلام رفاه قدرت را در دست بگیرند.

اما کودتای مدرن ۱۹۹۷ میلادی، طومار رفاه را نیز در هم پیچید و پس از آن، حزب فضیلت تأسیس شد که هیچ گاه نتوانست به دوران اوج اقتدار شاگردان اربکان بازگردد.

در ۱۴ آگوست سال ۲۰۰۱ میلادی، جمعی از شاگردان سابق نجم الدین اربکان نخست وزیر فقید اسلام گرا، که از حزب فضیلت جدا شده بودند، ترکیه را در آغاز قرن بیست و یکم، در مسیری دیگر هدایت کردند.

عبدالله گل، رجب طیب اردوغان، بلنت آرنج، علی باباجان، حیاتی یازیجی، بن علی یلدرم و بسیاری دیگر از بوروکرات ها و فعالان سیاسی، که الفبای سازماندهی حزبی و مبارزات سیاسی را در مکاتب مرتبط با گفتمان اسلامی آموخته بودند، در آغاز راه، با این نظریه انتقادی به میدان آمدند که نظرات اربکان، تضاد و مخالفت جدی با مبانی بازار آزاد و ارتباط با غرب دارد و با این تفکر سیاسی، نمی توان در برابر لایست ها، کمالست ها و ژنرال ها، ایستادگی کرد.

به همین خاطر، می توان حزب عدالت و توسعه را سنتزی از احزاب سلامت ملی، رفاه ملی و فضیلت دانست که بعدها حزب صدای خلق (HAS Parti) به رهبری نوعمان کورتولموش معاون کنونی اردوغان، نیز به آکپارتی پیوست.

آیا آکپارتی، کارآمد است؟

یکی از دلایل مهم و حیاتی در توفیق و محبوبیت حزب عدالت و توسعه در ۱۸ سال اخیر، نقش مهم و برجسته رجب طیب اردوغان بوده که در مقام یک رهبر منطبق با ایده های فرهنگی ترک های محافظه کار، با سخنرانی های آتشین خود، این حزب را پیش برده است. اما این، یگانه دلیل پیروزی های حزب مزبور نیست، بلکه در حوزه اقتصادی و خدمات عمومی و پروژه های کلان عمرانی به ویژه ساخت بزرگراه های چندباند و دوطرفه، تونل ها، پل ها و دیگر پروژه ها، کارآمدی خود را نشان داده است.

حزب عدالت و توسعه معمولاً در کنترل بازار ارز و همچنین در مدیریت مسائل حساسی همچون کار و اشتغال و کنترل گرانی و تورم، عملکرد قابل دفاعی داشته، اما با وجود این، در دو سال اخیر، رشد میزان بیکاری، بروز رکود در تولید، افزایش قیمت کالاهای اساسی و افزایش شکاف طبقاتی بین اغنا و فقرا، انتقاداتی را علیه سران حزب عدالت و توسعه به وجود آورده است.

از ساماندهی محلات تا پاشنه آشیل های بزرگ

آکپارتی یا حزب عدالت و توسعه در حال حاضر نزدیک به 10 میلیون نفر عضو رسمی و ثبت شده دارد که اغلب آنان به صورت منظم و ماهانه، علاوه بر پرداخت حق عضویت، در اغلب نشست ها و همایش های حزب نیز شرکت می کنند و از این نظر باید حزب حاکم را منظم ترین حزب سیاسی ترکیه دانست که سازماندهی، عموم، محلات آن، در شهرها و روستاها، در وضعیت خوب است. با این حال، در چند سال اخیر دو موضوع مهم در معادلات حزبی پایتخت و شاخه های استانی، سران را نگران کرده است:

نخست، گله مندی، برخی از هواداران، و اعضای حزب از عملکرد مدیران، و مسئولین. دوم، کاهش آراء حزب و قرار گرفتن در مسیری که آن را آغاز دوران فترت و فرود می خوانند.

شعارها، ایستگاه نخست

مهم ترین نکاتی که در آن روزها از سوی مؤسسين حزب عدالت و توسعه مورد توجه قرار گرفته عملاً به شعار آنها تبدیل شد، عبارت بودند از:

1. توجه به مانب، اسلام، منعطف معتدل.

2. بها دادن، به رابطه با غرب.

3. لبرالسم و بازار آزاد.

4. دموکراسی، و آزادی، های، فردی، و اجتماعی.

5. دوری، از تبعیض، و تفکرات نژادپرستانه.

6. برهنی از فساد مال.

7. توجه به تحارب کشورهای، توسعه یافته و در حال توسعه.

بسیاری از شعارها و اهداف اولیه مؤسسين حزب عدالت و توسعه تحقق یافتند و بنا بر گزارش ها و آمارهایی که از سوی اتاق فکر و دفتر سیاسی این حزب منتشر شده، ترکیه در 18 سال اخیر و در دوران اقتدار حزب عدالت و توسعه، در اغلب حوزه های اقتصادی و خدمات عمومی، 8 برابر رشد داشته است.

در حوزه های مهمی همچون توریسم، بهداشت و سلامت، خودکفایی دفاعی، صادرات، انرژی، آموزش عالی و عمومی، مسکن، راهسازی و کشتیرانی، صنایع هوایی، صنایع سنگین و منسوجات و کشاورزی، ترکیه در دوران آکپارتی، رشد کرده است.

اما هنوز هم این کشور در بخش تأمین انرژی، امنیت غذایی، تأمین شغل و میزان تطابق خروجی دانشگاه ها و نیاز بازار کار، برقراری عدالت اجتماعی و برخی دیگر از حوزه های عمرانی، پاشنه آشیل های غیر قابل اغماضی دارد.

آکپارتی و ایران

حزب عدالت و توسعه از همان آغاز حرکت، نگاهی توأم با ستایش به انقلاب اسلامی ایران داشته و روابط دولت برآمده از آکپارتی، با همهجانبه، اسلام، ایران، خوب و مطلوب بوده است.

اما این روند، گاهی دچار مشکل شده است. با آن که دولت برآمده از حزب عدالت و توسعه، پویا و فعال بوده، اما تأکید و پافشاری بر اصل عمل گرایی، موجب آن شده که در بسیاری از اقدامات ترکیه در حوزه دیپلماسی از جمله نقش این کشور در پرونده سوریه و خیزش های عربی، انتقاداتی به خو و مرام عمل گرایانه آکپارتی وارد شود و این همان موضوعی است که تا مدت ها بر روابط تهران — آنکارا، اثر منفی گذاشت.

ترکیه به دنبال آن بود که با حمایت از گروه های مختلف سیاسی و گروه های مسلح، نظام سیاسی سوریه را تغییر دهد و این رویکرد در قبال یک کشور همسایه، برای جمهوری اسلامی ایران، قابل قبول نبوده و نیست. اگرچه آکپارتی هنوز هم در مورد سوریه، رویکردی عاری از خطا و ایراد ندارد، اما تلاش های تهران و مسکو، تا حدودی سران آکپارتی را از مسیر خطا بیرون آورد و حضور ترکیه در مذاکرات آستانه، عملاً موجب تغییر ناز، در سوریه شد.

با این حال، آکپارتی همچنان نیم نگاهی به آمریکا دارد و می خواهد از فرصت های جدید بهره ببرد.

دولت برآمده از آکپارتی در سالیان اخیر، فهم روشنی از تجارب ایران در مورد آمریکا پیدا کرده است، شاید به همین دلیل است که در دو ماجرای مهم، آنکارا و تهران، تصاویر روشنی از تعامل را به نمایش گذاشتند.

در ماجرای کودتای نافرجام سال 2016 میلادی، ایران به شکل قاطعانه از دولت ترکیه حمایت کرد و نشان داد که به خواست و اراده سیاسی دولت و ملت ترکیه احترام می گزارد و این در حالی بود که آمریکا سیاست صبر و انتظار را در پیش گرفته بود تا از برنده کودتا حمایت کند.

متقابلاً در ماجرای تحریم های آمریکا علیه ایران نیز، تعامل قابل توجهی بین ترکیه و ایران وجود

دارد و درک متقابل، کنار همکاری سیاسی و امنیتی، نقش ایران و ترکیه را در منطقه، برجسته تر کرده است.

تکرار تاریخ؟

در مورد عملکرد آکپارتی در حوزه دموکراسی و آزادی بیان باید گفت: انتقادات مهمی به عملکرد کنونی حزب عدالت و توسعه وارد است و گویی تاریخ در ترکیه در حال تکرار شدن است، به این معنی که حزب عدالت و توسعه به عنوان حزبی که با شعار دموکراسی، آزادی بیان و دوری از تبعیض و رانت به میدان آمده بود، حالا در حوزه دموکراسی و آزادی بیان و تحمل مخالفین، محل انتقاد است و از دیگر سو، در بدنه حزب و حکومت نیز، رانت هایی به وجود آمده که موجب بهره مندی مقربین شده و کاری کرده که در پروژه های مالی و همچنین انتصاب و ترفیع و مسئولیت، اصل عدالت و کفایت، تا حد قابل توجهی نادیده گرفته شود.

همچنین یکی دیگر از رویدادهایی که در ترکیه در حال تکرار است، طرح انتقادات گسترده علیه دستگاه قضا است. حزب عدالت و توسعه در ایستگاه نخست تأسیس، بارها بر ضرورت حفظ استقلال دستگاه قضا تأکید می کرد، اما حالا رهبر این حزب و سران عالی رتبه آن در موارد مهمی، استقلال، ابد، قوه را نقض می کنند.

در سالیان اخیر، بسیاری از قطار حزب عدالت و توسعه پیاده شدند و شواهد نشان می دهد که پیاده شدگان، سکار ننشسته اند.

آکپارتی در 18 سالگی، یک مقطع 4 ساله بدون انتخابات را پیش رو دارد و چنین به نظر می رسد که دست کم در شرایط کنونی، هیچ کدام از احزاب حاضر در مجلس، نمی توانند به عنوان یک آلترناتیو قدرتمند، حزب حاکم را کنار بگذارند، اما نمی توان از انتقادات روزافزون و احتمال تأسیس احزاب فراگیر از سوی یاران سابق اردوغان به عنوان اقدامات مهم و جالب توجه، چشم پوشید